

Prenumerationspris
 1/1 år Kr. 3:—
 1/2 " " 1:50

Utgiven av Svenska Folkförbundet.
 Redaktör: **Andreas Stahl**, Riddaregatan 3, Reval.
 UTKOMMER ALLA ONSDAGAR

Utlandet:
 1/1 år Kr. 4:—
 1/2 " " 2:—

Protokoll,

fört vid sammanträde mellan föreningen „Svenska Odlingens Vänner“ och representanter för Stockholmsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, tillsammans med donator Direktör Folke Bökman.

Närvarande Herrar Generaldirektör Julius Juhlin, Major Frans H. L. Ahlström, Direktör Folke Bökman, Riksdagsmannen H. Pöhl, Folksekreterare N. Blees, Kyrkoherde H. Engström, M. hr. Westerblom och Läraren A. Stahl.

§ 1.

Sedan Direktör m. m. Folke Bökman, Stockholm, genom utfärdat donationsbrev donerat 25.000 kr till ett svenskt gymnasium i Reval, så hade nu representanter för Stockholmsavdelningen av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, nämligen Generaldirektör m. m. Julius Juhlin och Major Frans H. L. Ahlström tillsammans med donator överrest till Estland

för att tillsammans med representanter för „Svenska Odlingens Vänner“ i Estland närmare studera gymnasiets organisation och lämpligaste förläggning.

Efter utredningens verkställande beslöt donator att så ändra donationsbrevet, att orden „ett svenskt gymnasium i Reval“ erhöill tillägget „eller annan plats“ varigenom frihet lämnades „Svenska Odlingens Vänner“ att i samråd med de estniska myndigheterna bestämma platsen för gymnasiet.

Reval den 2 september 1929. För „Svenska Odlingens Vänner:“
 Hans Pöhl,
 Ordförande.

N. Blees,
 Sekreterare.

Så beslutat.

Godkännes: Folke Bökman,
 Donator.

Bevittnas:

Julius Juhlin,
 Generaldirektör.

Ordförande i Sthlmsavdelningen.

Frans H. L. Ahlström,
 Major, Sekreterare.

Upprättat i 2 exemplar.

Ett historiskt möte.

Torsdagen den 29 augusti anlände till Reval ordföranden i Riksföreningen i Stockholm generaldirektör Julius Juhlin, föreningens sekreterare major Frans H. L. Ahlström och direktör Folke Bökman. Dessa representanter kommo hit i för oss estlandssvenskar mycket viktiga ärenden: diskutera frågan huru bäst och lämpligast hjälpa oss i våra strävanden för grundandet av ett gymnasium för svenskarna i Estland. För ändamålet har direk-

tör Folke Bökman, den mycket välkände mannen, till estlandssvenskarna, donerat 25000 kronor, att lyftas under 5 år med enahanda belopp, d. v. s. 5000 kr. årligen. Vidare önskade herrarna att få besöka Wormsö och närvara vid kyrkoinvigningen efter restaureringen och om målningen den 1 september, samt överlämna ett antipendium, som Riksföreningen i Stockholm skänkt för Wormsö kyrka, och som kostar c:a 500 kronor, samt att sedan återvända över Riga, där även vissa viktiga

frågor i den svenska odlingens intressen behövde diskuteras.

I Reval, där herrarna vistades på torsdagen och fredagen samt måndagen den 2 september, blev det tillfälle att med S. O. V:s representanter överlägga i gymnasie- och andra viktiga frågor. Ävenså var delegationen i tillfälle att uppvakta riksäldsten samt social-, utrikes och ekonomiministrarna.

Fredagen den 30 dennes kl. 7 e. m. hade Revalssvenskarna samlats till samkväm på svenska skolan. Denna afton var i sanning minnesrik. Hedersgästerna från Stockholm hälsades i varma ordalag hjärtligt välkomna av ordföranden i S. O. V., H. Pöhl, som betonade vikten av detta besök, samt uttryckte den förhoppningen att vår tanke på ett svenskt gymnasium i Estland nu håller på att förverkligas. Därpå tog generaldirektör Juhlin till orda och framförde i varma och välformade ord en hälsning från moderlandet. Talaren bevisade förttäckligt, huru den svenska stammen härute fått och innehar en plats i hemmasvenskarnas hjärtan. Föredraget, som gjorde ett djupt intryck på alla, belönades med det hjärtligaste bifall.

Nu blev det major Frans H. L. Ahlströms tur att underhålla de församlade med musik, sång och deklamation. Att major Ahlström är en mycket rikt begåvad man på alla dessa områden, hade vi nog hört, men det överträffade dock all förväntan att höra dessa sköna folkvisor och sånger, många av majorens egen komposition, framvälla ur ett outtömligt förråd. Majoren vann från första stund allas livligaste bifall, som

gjorde att man inte ville bryta upp och skiljas.

Förrän man avslutade denna minnesrika afton med „Du gamla du fria“ lämnades ordet till folksekreterare N. Blees, som stämningfullt och varmt tackade gästerna för det oförgätliga mötet, samt i synnerhet direktör Bökman för hans donation. Under jublande bifall uttalar direktör Bökman denna förhoppning att donationen må lända estlandssvenskarna till välsignelse. Lördagen, d. 31 aug. besökte herrarna, på vägen till Wormsö Birkas folkhög- och lantmannaskola.

Svenskbybornas kultur ty-pisk gammalsvensk. Dr Åke Campbell, som av Landsmålsarkivet i Uppsala fick i uppdrag att göra en etnografisk undersökning bland gammalsvenskbyborna, har gjort ett längre uttalande för „Borås Tidning“ om intrycken från en första vistelse på en vecka i Jönköping, Svenska landsmålsarkivet fick 1,000 kr. för att göra en undersökning av svenskbybornas kultur, innan de splittrade sig. Den rent språkliga undersökningen uppdrogs då åt magister Nils Tiberg, under det Campbell fick hand om den etnografiska.

Magister Tiberg, som studerat dagödialekt, har konstaterat, att byborna behållit den gamla dagödialekt så gott som oförändrad i 120 år. De tala den sinsemellan, icke blott de gamla till varandra utan föräldrar till barn och barnen sinsemellan. De uppgifter av annat innehåll som varit synliga, ha varit oriktiga. Dialekten är mycket ålderdomlig. Den står därvid i jämnhöjd med de äldsta dialekterna i Dalarna. Språket är synnerligen uttrycksfullt, rikt på träffande uttryck och slående ord. De uttrycka sig gärna ordspråksmässigt. Utom dialekten behärska alla rikssvenska, som de ge en rent skolmässig prägel både i fråga om grammatik och fonetik. Språkkunskapen är f. ö. ganska stor. Många bybor behärska tyska och några även ryska.

Bybornas seder äro enligt dr Campbell typisk svenska. Så firas julen med julljus, tända natten över, med julhalm på golvet o. s. v. På julen ritas vita kors på en del redskap m. m., på nyåret solkorset i svart. Dr Campbell har fått tillfälle att leda barnens

lekar, och därvid funnit, att de kunde en hel mängd sådana. Han har även talat med de gamla om vad som lektes i deras barndom. Det är typiska gammalsvenska idrottslekar av starkt dramatisk karaktär. Ofta äro de uppdelade i långa turer och kunna räcka ända till en halvtimme.

De byggnader byborna lämnade efter sig i Gammalsvenskby, voro stenhus och røjde tydlig tysk påverkan. På ena sidan om köket låg „bakstun“, som uppvärmdes från köket. I „bakstun“ lågo de äldre familjemedlemmarna. Intill låg „bakstu-innakammarn“ med barnens liggplatser. På andra sidan köket låg „fram-mastun“, som var en förrådskammare och innakammarn som var gästrum och även den fick värme från köket. Många gårdar voro så byggda, att man kunde från bakstun gå direkt in i ladugården. Dr Campbell har emellertid av de gamla fått veta, hurudana hus man hade, innan dessa hus i tysk stil uppfördes. De voro uppförda av trä i skiftesverk av en typ, som är känd från Finland och västra Ryssland. Byborna hade särskild sommarstuga liksom seden är i Norrland. Man flyttade ut efter pingsten.

Byborna voro mycket fästa vid sin jord, vilken var mycket fruktbar. Anledningen till att de dock velat flytta var delvis det svåra ekonomiska betrycket under det nuvarande regementet i Ryssland, där man ju aldrig fick behålla något för ingrepp. Främst var det emellertid de styrandes försök att avskaffa kristendomen, som blev det avgörande. De planer på Canada, som varit så mycket på tal, förklarades så, att många ju hade släktingar och vänner bland dem, som utvandrat dit. I Sverige hade man inga närmare personliga bekanta.

Byborna äro, sade dr Campbell, duktiga arbetare, vakna och intelligent. Effektiviteten i arbetet är nog inte vidare högt utvecklad, men de äro uppe tidigt och glömma gärna måltidstimmarna. Det är gammal hederlig svensk allmoge och ett gott tillskott till vår svenska folkstam. *Sv. Pr.*

Genmäle till kyrkoherde Klasson.

I Kustbon n:r 29 meddelade jag bland annat från Wormsö att kyrkan undergått en grund-

lig renovering, samt beklagade att det ålderdomliga templets prägel betydligt förändrats genom nymålningen och de nya inskriptionerna, där svenskan fått en underordnad ställning.

I Kustbons följande n:r 30, vill kyrkoherde Klasson bestrida riktigheten av detta mitt påstående och sedan skjuta skulden på kyrkorådet. Baklagligt nog kan jag icke annat än bliva vid mina påståenden trots „Förklaringen“. Wormsö församling är en urgammal svensk församling med över 2000 medlemmar. Utom svenskar tillhöra församlingen omkring 200 ester, senare inflyttade. Med anledning av församlingens stora svenska majoritet och tradition hade det varit, icke blott naturligt, utan även rätt, att svenska skpråket stått på första platsen, istället för att få en underordnad ställning, som nu är fallet.

Man behöver icke vara språkforskare för att förstå, vad som menas med en underordnad ställning, om man läser inskrifterna på minnestavlorna, väggar, predikstol och altare, där estniskan kommit på första och svenskan på andra platsen. Ni åberopar Eder fullmakt från kyrkorådet. Jag antager att just detta förtroende, om det överhuvud taget är så, borde uppmanat Eder att skydda folkets rättvisa fordran, ty kyrkan är, som Ni själv säger „avsedd för att vara uppbyggelse-lokal för församlingen“ något, som den i sådant skick nu icke är. Jag anser också att fullmakten från kyrkorådet är rätt tvevelaktig, då ingen av ordförandena ens varit närvarande vid ett sådant beslut. Också tror jag att församlingens allmänna stämma hade bort tillfrågas, då sådana frågor, som djupt ingripa i kyrkolivet, avgöras.

Eder fråga om min person torde icke vara av större betydelse, ty här tala många och icke en. Wormsöbor.

Den gångna veckan.

Tillståndet i Palestina påstås ha fått katastrofal karaktär, i det att beduin-stammar hota anfälla Palestina från söder, norr och öster. Pansarbilar och flygmaskiner bevaka de viktigaste vägarna och passen och försöka förhindra arabstammarnas inträngande. Även i

Irak är stämningen upphetsad, och man befarar allvarliga händelser. Araberna fördöma överallt Englands politik i Palestina och göra därvid gällande att Palestina tillhör dem.

Från Rom telegraferas att påven, som av latinske patriarken i Jerusalem utförligt informerats om händelsernas utveckling, är mycket orolig för de katolska instituten. Apostoliske delegaten för Egypten och Arabien har fått order att bege sig till Jerusalem och vidtaga lämpliga skyddsåtgärder. Alla pilgrimsresor till det heliga landet äro inställda.

Även i Bagdad ha oroligheter utbrutet.

I Kina-Sovjetkonflikten konstatera tidningarna en förbättring. Man påstår att ett fredligt uppgörande av mellanhavandet icke ligger utanför det omöjligas gränser. Förslag hava gjorts att återupptaga förhandlingarna och Ryssland tycks hava blivit medgörligare. En sammanjämkning föreslås.

Haagkonferensen avslutades och enighet uppnåddes dock till slut, oaktat det i början såg ganska mörkt ut.

Enligt överenskommelse skola England och Frankrike utrymma Tysklands områden, som de sedan världskrigets slut hållit besatta. Utrymningen skall börja redan under loppet av denna månad.

Även angående krigskadeersättning ha uppnåtts gynsamare resultat.

„Graf Zeppelin“ återvände till Friedrichshafen efter sin världsomflygning. Dr. Eckner medföljde icke, utan stannade i New-York.

Luftjätten kommenderades av kapt. Lehman.

På söndagen förövades ett bombattentat mot riksdagshuset i Berlin. Bomben, som hade förenats med en helvetesmaskin, exploderade kl 4-tiden. De materiella skadorna inskränka sig till några krossade fönsterrutor. En belöning på 25000 Rmk har utlovats åt den som anger den skyldige.

Rika fynd från Kurlands svenska forntid. De svenska arkeologiska grävningarna i Lettland, som började omkring den 20 denna månad, ha redan givit stora resultat, enligt telegram till D. N. I grävningarna deltaga från

svensk sida professor Birger Nerman, amanuensen C. A. Gustavson samt konservator Sörling, vilka inbjudits att biträda tillsammans med en stor stab baltiska forskare.

Ett nytt gravfält av omkring 50 gravhögar, har upptäckts söder om Grobin. Flera av högarna äro stora. Den största har ungefär 15 meters diameter och 2 meters bjöd. Detta gravfält, som nu skall undersökas, ligger endast omkring 400 meter från det förut kända, där grävningarna nu pågå.

På det förut upptäckta fältet har man hittills undersökt 16 gravar. Alla äro små brandgravar under flat mark och av samma typ och utseende, som man finner t. ex. på Gotland under 600- och 700-talet. I dessa gravar har man även funnit föremål av typiskt gotländsk karaktär, såsom delar av kammar, lerkärl, pärlor, diverse beslag av brons, järnkniivar m. m.

Den rikaste graven har undersökts härom dagen. Den var en kvinnograv, som innehöll typiska gotländska föremål, bl. a. omkring 30 pärlor av glas och brons, delar av en brakteat av brons, ett runt, genombrutet spänne, armrings av brons med djurhuvuden, fiskformigt smycke av brons, kam och lekärl.

Staden Brandenburg fyller tusen år. Staden Brandenburg an der Havel blev i början av innevarande år 1,000 år gammal. Under den tidigare delen av sin tillvaro spelade staden en betydelsefull roll — den är identisk med den gamla slaverfästningen Brennabor. Jubileet skall vederbörligen begås under dagarna från den 6 till den 8 instundande september. På programmet över festligheterna står bland annat en illumination av Havelstranden, kanalerna och broarna i staden. Den 7 äger en högtidlighet rum i domkyrkan, grundstenen till en badanstalt lägges och den nybyggda bron, Lange Brücke, öppnas för trafik.

Skarp strid om tsarmiljonerna. Berlin. Ett New York-telegram i Rulj meddelar att även Kerenski och amerikanska regeringen ämna göra anspråk på den del av tsarens förmögenhet som finnes insatt i National City Bank och för närvarande uppgår till omkring 23 miljoner kronor. Det

blir alltså en hel rad pretenderer på förmögenheten vid processen, som kommer att hållas i början av oktober. Förut har den självproklamerade tsaren Kyrill Vladimirovitj, med storfurstinnorna Olga och Xenia samt fru Tjaikovskaja, som utgivit sig vara tsarens dotter Anastasia, förklarat att de ämna bevaka sina intressen inför domstolen.

Amerikanska regeringen fordrar miljonerna som en partiell betalning av de ryska krigsskuldena. St.-T.

Blücher i kamp med tje-kan. Berlin. I Rulj läses det sensationella meddelandet från Fjärran östern, att general Blücher har inlett kamp mot det allsmäktiga Ogpu (statspolitiska förvaltningen). Han fick veta, att bland de politiska kommissarierna i Fjärran österns armé finnas 16 av statspolitiska förvaltningens agenter. Han gav omedelbart order om deras avlängsande från det område, där armén uppehåller sig. I sin order tillade Blücher, att röda armén icke vore något fält för statspolitiska förvaltningens verksamhet.

Denna order har naturligtvis väckt stor tillfredsställelse och ännu större överraskning bland arméns personal, särskilt bland de meniga.

Det säger sig självt, att Ogpu är mycket upprörd över denna order, men den tiger tills vidare. I kommunistiska kretsar förmodas, att Blücher efter en eventuell seger i Mandsjuriet kommer att återvända till Moskva som en röd Napoleon.

Komplott och masshäktingar i Vladivostok. I Rulj offentliggöres ett meddelande från Moskva om masshäktingar, som statspolitiska förvaltningen företagit i Vladivostok. Det uppges, att flera röda kommandanter arresterats.

Enligt av statspolitiska förvaltningen i Moskva mottagna rapporter har en statskupp förberetts i Vladivostok med hjälp av armén. I Kreml sätter man detta i sammanhang med det gerillakrig, som de vita börjat vid kinesiska gränsen. — St.-T.

Mannen som äter spik.

På en kirurgkongress i Moskva presenterade dr. Larin ett läkarvetenskapligt fenomen, ryssen

Suppov, som „äter“ järnskip. För en flaska brännvin, sväljer han två centimeter, långa spikar. När han, är på riktigt gott humör och där han har en publik, som betalar bra, kan han t.o.m. svälja nio centimeter lång spik.

Dr. Larin förklarade, att han opererat Suppov två gånger, första gången, i juli 1928, och avlägsnade då ur hans mage 115 spikar, vägande 345 gram. Andra gången opererade han honom i december, då han avlägsnade 94

spikar, vägande 510 gram. Efter första operationen låg Suppov i sjukhus en månad, efter den andra 20 dagar. Annars lämnar hans hälsotillstånd ingenting övrigt att önska. Alla försök att avvänja honom från den hårdsmälta „maten“ ha misslyckats. Mannen är själsligt abnorm och obtlig alkoholist.

För vår del må han gärna ha sin älsklingsrätt, och vi hoppas att han mår väl därav.

Kyrkliga meddelanden.

Köpmannen Olof de Verdier avled 57-årig den 27 augusti.

Jordfästningen ägde rum i St. Mikaelsskyrkan fredagen den 30 augusti.

Söndagen den 8 september förrättas av kyrkoherde Engström högmässa med nattvardsgång i Nargö skolhus. Med anledning därav inställes guds tjänsten i St. Mikaelsskyrkan. *Pastorsämbetet.*

MILITÄR EKIPERINGS A.-B. (MEA)

Hamngatan 3A **STOCKHOLM** Norrmalmstorg
Rekommenderar sina förstklassiga färdiga HERRKLÄDER, HERR- & DAMSKRÄDDERI.
Uniforms- och Sportartiklar för segling, ritt, automobilsport etc. etc.

Reserverad annonsplats

Tillbringa Eder semester

i Dalarne och Värmland,

vilka båda landskap ifråga om storlagen natur och intressanta platser räknas bland Sveriges främsta.

Bekvämmaste förbindelser med Bergslagsbanan.

„Besök Borås“

Aktiebolaget LUDVIG ANDERSON, KINNA,
(Kasthalls Mattfabrik)
EFTERHÖR „KASTHALLSMATTOR“

THORSVIKS
TOALETTPAPPER
NORRAHAMMAR
Rekommenderas.

SVENSKA BOMULLSFLAGGOR
till utlandet direkt från fabriken inom Sverige
genom handlande branschen

Gefle Maufaktur A.-B. STRÖMSBRO

Kinna.

Fredriksson & Abrahamsson, Kinna
Tillverkar och försäljer:
GARDINER, BOMULLS-, YLLE- & LINNEVÄVNADER samt YLLETRIKÄ

Bierstugan i

Spångabacken, Norrköping.

Rekommendera sina väl tempererade maltdrycker.

NORSHOLM — VÄSTERVIK — HULTSFREDS JÄRNVÄG

är en färd fylld av de angenämaste resintryck genom Östergötlands och Tjusts vackraste trakter. Från det gamla, idylliska Västervik, väl värt ett besök, finnes flera ångbåtslägenheter utåt den vackra skärgården.

Tillskriv

Järnvägsbyrån, Västervik.

Restaurant Runan

Sundsvalls populäraste restaurant
HEMTREVLIGFESTVÄNING
Förträfflig mat. Billigaste priser

STADSHOTELLET

MOTALA

rekommenderas. Ista klass restaurant och festväning. Bekväma och trevliga resanderum. Telefon: Namnanrop. (1778)

Byggnadsingeniör

ERIK BREMMER

V. Hamngatan 9 — GÖTEBORG.

Telefoner: 19215, 39215.

Utför alla slags byggnadsarbeten.

CARL FREDRIKS BIERSTUGA

Hantverkaregatan 17.

NORRKÖPING

REKOMMENDERAS

SHELL

BENSIN OCH SMÖRJOLJOR

använder varje ekonomisk motorman
SVENSK-ENGELSKA MINERALOLJE A.-B

Vildskinn

Räv, Utter, Mård, Hermelin, Ekorre, Hare och Kanin uppköpas till allra högsta pris.

Vi betala högsta priser, då skinnen huvudsakligen äro för egen fabrikation. Prislista sändes mot porto.

FOUGSTEDTS PÄLSVARUFABRIK Malmö 4.

STORA HOTELET, Linköping.

Innehavare: Fru JENNY KLINGBOM.

Post-telegram- & telefonadress: Stora Hotellet. Linköping. Intern. hotellcode. 38 rum med 50 bäddar. PRISER: Enkelrum från 5.— kr. Dubbel, rum fr. 10.— kr. Lunch fr. 2.50 kr. Middag ar 3.— kr. Supé fr. 3.— kr. Sprit — Vin — Öl.

SVEDALA

Tegelmaskiner,
Grävmaskiner,
Stenkrossar,
Vägbyggnadsmaskiner,
Betonblandare,
Torvmaskiner,
Bränslekrossar för torv, koks och kol,
Pulveriseringsmaskiner,
Vindsiktar,
Torktrumlor,
Brikettpressar,
Transportapparater,
Rullager, Rallvagnshjul,
Skottkärrehjul,
Kokillgods,
Stålgjutgods.

Aktiebolaget

Abjörn Anderson

Post- & Telegrafadr. Rikstelefon:

SVEDALA, GJUTERJET. 52, 76, 203, 4, 608 183.

REPRESENTANT CARL JÖNSSON

Postkast 38 REVAL Telef. 1536

F I S K A R E!

ANVÄNDER NI FÖR EDER BÅTMOTOR
INHEMSKT MOTORBRÄNSLE!

Om ej, så försök vår

TRAKTORBENSIN

(för fotogenmotorer)

DÄRIGENOM SPÄRRAR NI PENGAR,
ty den är billig, kraftigare än
fotogen och därför ekonomisk.

Estländska Oljeskifferkonsortiet

(Svensk Koncession)

Tönismägi l. TALLINN Telefon 16

Jönköpingsstads och läns sparbank
Stiftad 1831.

Huvudkontor i JÖNKÖPING. Avdelningskontor
i Jönköping, Huskvarna, Norrahammar, Små
lands Taberg,

Stadshotellet E S L Ö V.

Fullständig spritservering.

Förstklassigt kök.

Ny ägare L. Pehrsson.

EGONLINEN uppehåller regelbunden trafik
Göteborg med alla mellanliggande svenska
namnar till KARLSKRONA—DÄNZIG—LIBAU
—RIGA—REVAL—HÄLSINGFORS.

Stadshotellet i

LINDESBERG

REKOMMENDERAS

CARL FREDRIKS BIERSTUGA

Hantverkaregatan 17. Norrköping

Rekommenderas

De Förenade Spetsfabrikernas Försäljningskola

Tel. 771-08 Grevturegatan 13

(Hörn-butiken) NORR 19203

Specialaffär för Spetsar och Broderier. — Rikt ut-
säl av Vadstenaspetsar. Motiv och Krugar. Be-
ställningar å linneutstyrlar. Order till landsorten
expedieras omgående.

Den Gyllene Freden

Vid Järntorget, Stockholm

Riks 80 29.